

MYND: EIRIKUR LINDENSKOV

– Føroyskir filmsleikstjórar hava lært, at tær bestu søgurnar eru tær, sum vit finna beint uttan fyri hjá okkum sjálvum, sigur Pætur Marjunarson Dahl frá Klippfisk

– Men har er ein persónur, sum ikki rættiliga hevur finnið sítt pláss. og tað er tann, sum skrivar handritið. Ritbøvundurin. Og tá so leikstjórnarnir arbeiða aðrastaðni, sbrúka teir eisini rithøvundar á staðnum. Teir eru danir, pólakkar, onglendingar og so framvegis. Tí fáa tey av sær sjálvum samband og arbeiða við útlenskum tekstum. Tí brúgvín, sum skal koma í Føroyum til bókmentir, tónleik osfr er ikki til. Og sjálvandi er hon ikki tað, tí at filmsmentanin er so ung!

Pætur Dahl segði, at tað er ikki tí, at okkurt er galið, ella at ávísar forðingar eru.

– Hetta er bara ikki hent enn. Og serliga brúgvín til føroysku leiklistina, sum hevur verið igjøgnum alt hetta. Uppgerðin við móðurmálið er ein kobling, sum fer at koma.

Eitt annað, sum hann vísti á var, at næstan allir filmar eru nýskrivaðir.

– So ta eru ikki tillagingar ella adoptiónir frá eitt nú bókmentum, sum vit fáast við. Tað er heilt órtrúliga gott í sær sjálvum. Men tá tú ikki hevur høvundan upp á pláss áðrenn, so verður tað ofta leikstjórin, sum skrivar handritið. Og hann skal helst ikki skriva leikritið, tí hann skla gera filmin og hevur ikki fortreytnar at gera sær ómak við einum handriti.

Hvat skal man so gera?

Pætur M. Dahl er ikki visir í, at vit skulu gera nakað við at orða málpolitikk ella annað viðvíkjandi filmi. Hann heldur, at ein málpolitikkur má koma sum kjakevni ella við at gera tað til ein part av ummælum av føroyskum filmum. Tað at vit hugsa um málið.

Hann vísti á, at her sum altíð, liggur eisini ein stór ábyrgd á út-búgvingarskipanini, at vit duga at nýta film í undirvísing og at undirvísa í at gera film.

– At hava tað sum part av lærugreinini føroyskum er upplagt. Tí har kunnu vit samantvinna tað við føroyska málið – og royna at gera film á føroyskum máli.

Pætur Dahl bar saman við, tá popptónleikur var nýggjur í Føroyum. Tá vóru somu trupulleikar, at riggaði ikki at syngja »eg elski teg«. Men tað riggaði at syngja »I love You«.

– Men har eru vit komin fram um hatta. Vit hava skorið ringastu klisje'irnar burtur, og vit hava eitt føroyskt mál, su riggar fint í popptónleiki.

– Tað kemur eisini at rigga í føroyskum filmi. Tað er bara ein spurningur um tíð.

EIRIKUR@SOSIALURIN.FO

– Vit hugsa kanska ikki um móðurmálið í gerandisdegnum. Men vit verða mint á tað, tá ið vit skulu skiga okkara hjartans meining á fremmandamáli – tá eru vit skerdir fuglar, segði Rigmor Dam á Móðurmálsdegnum

MYND: EIRIKUR LINDENSKOV

Móðurmálið er hjartamálið

– Tí við persónliga móðurmálinum fáa vit sagt júst tað, sum liggur okkum á sinni, segði Rigmor Dam, landsstýriskvinna í mentamállum á Móðurmálsdegnum 31. mars í Nýggjustovu í Havn

»Góða samkoma

Egfariat ynskja tykkum at vera vælkomnum her í Nýggjustovu, eitt av elstu húsunum í Havnini – til málfundar í barnaheimi V.U. Hammershaimbs. Eitt tiltak, sum fleiri partar hava samstarvað um at fáa í lag, Málráðið, Mentamálaráðið, Nám, Miðlahúsið, Føroya Fólkaháskúli, Kringvarp Føroya og Bókadeild Føroya Lærarafelags.

Móðurmálið er hjartamálið, tí við persónliga móðurmálinum fáa vit sagt júst tað, sum liggur okkum á sinni. Vit hugsa kanska ikki um tað í gerandisdegnum, men verða mint á tað, tá ið vit skulu siga okkara hjartans meining á fremmandamáli – tá eru vit skerdir fuglar.

Styrkin í móðurmálinum er, at tað er fólksins mál, og tí skal tiltak av hesum slag eisini forankrast í fólksligum umhvørvi, so vit øll kenna ognarskap til tað. Tað kunnu vit siga í hesum forinum, har so nógvir ymsir partar taka saman hendur og taka lut.

Siktið við Móðurmálsdegnum er at varpa ljós á málið í øllum sínum brigdum. Tað er gott at kjakast um málið, og dagurin í dag kann minna okkum á týðningin av málinum og vit fáa høvi at kjakast um málið, tess støðu og menning. Málið er allastaðni, og vit brúka tað alla tíðina. Málið er – og skal vera – livandi, broytiligt og fjølbroytt.

Málið og málsligt margfeldni er eitt hitt finasta fólkaræðisliga amboðið – livandi orðið, sum gevur okkum evnini til at reflektera, argumentera, analysera og konkludera, ja, málið skapar okkara veruleika og mennir sostatt bæði land, fólk og felagsskap.

Kringvarpið hevur júst í hesum døgum tvær nýggjar sendirøðir um málið. Í útvarpinum

sendingarnar Máltíð, og sjónvarpinum við røðini »O móðurmál«, sum báðar eru sendingar, sum fólk taka til sín, tí er nakað, sum upptekur okkum her á landi, so er tað málsurningurin. Tað er gleðiligt, at almenni kringvarpstovnurin á henda hátt røkir sína public service-skyldu við at upplýsa (deiligt orð: upp-LÝSA) okkum.

Á Móðurmálsdegnum ber so til at velja okkurt evni at fara í dýpdina við, og í ár er yvirskipaða evnið á Móðurmálsdegnum »ung og móðurmálið«. Eg gleði meg at lurta eftir tí, sum er á skránni í kvøld í hesum sambandi.

Tey ungu ganga ofta undan og taka nýggj rák til sín, tey bróta slóð og seta dagsskrá. Tí hevur tað stóran týðning at lurta eftir teimum ungu og mæta teimum har tey eru, eisini málsliga.

Her kann verða nevnt, at eitt hitt fyrsta, sum eg tók stig til, tá ið eg tók við sum landsstýriskvinna, var at fara undir eina heildarætlan um málsliga menning hjá børnum, herundir eitt landsumfatandi átak fyri børn, foreldur, stovnar og skúlar, barnabókasøvn, forløg, útbúgvingarstøð og onnur, sum varða av børnum og málsligu menning barnanna. Enn er hetta á fyrireikingarstøðið, men eg gleði meg at koma rættiliga til verka í »málinum.«

Tí børnini skulu stimbrast málsliga, ikki minst í dag, har samskipti í stóran mun er einvegis og ikki tvívegis, bæði hjá børnum og vaksnum. Mál er eitt sosialt fyrirbrigdi. Vit læra mál í samspæli við onnur. Børn læra mál við at hoyra mál, og tá tey sjálvi fáa møguleikar at brúka málið, og tá tey sjálvi eru virkin í einum sosialum samanhangi. Gransking visir, at málslig menn-

ing ávirkast positivt tess meira børnini tosa, og tá tey fáa møguleika at seta orð á sínar hugsanir (Gjems 2008).

Gerandissamrøðan hevur avgerandi týðning, men fær lítið pláss í gransking, hóast gerandissamrøðan er 80-90 % av samrøðunum í barnagørðunum. Hetta er eisini áhugavert at greina nærri. Tí tað er í gerandissamrøðum at børn læra um tað, sum er rúndan um tey, um galdandi virðir, hvat verður væntað av teimum, og hvussu vit skulu fyrihalda okkum til hvønn annan (Gjems 2008).

Sum land og fólk hava vit eina stóra uppgávu; vit hava eitt lítið mál, og vit eru fáment; í mínum hugaheimi er hetta meiri ein spurningur um okkara samleika sum einstaklingar og fólkaræðisligur felagsskapur, at geva okkara børnum ein málsligan førning, sum kann vera bulurin undir okkara menning sum virkin menniskju, sum upplýstir medborgarar, heldur enn ein spurningur um tjóðskap. Og har eru vit tibetur so ymisk, og friður verið við tí. Tí tá ið samanumkemur eru vit øll samd um, at eitt væl ment og fjølbroytt móðurmál er darrandi hjartastrongurin millum okkum menniskju, og lat okkum í felag fegnast um tað í dag.

Við hesum orðum fari eg at nýta høvi til at takka tykkum øllum fyri at vera komin á gátt í barnaheimi skriftfaðirs okkara, sum Eiríkur Lindenskov so vinsælt hevur latið upp fyri okkum.

Eg vil eisini nýta høvi at takka øllum, sum hava skipað fyri og sum luttaka í tiltakinum í kvøld.

(Nám, Kringvarpið, Sosialurin, Bókadeild Føroya Lærarafelags, Føroya fólkaháskúli, Klippfisk)

Gott móðurmálskvøld og takk fyrí!»